

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет української й іноземної філології та журналістики
Кафедра англійської філології та світової літератури
імені професора Олега Мішукова

РОЛЬ ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ
ІНОЗЕМНОЇ МОВИ УЧНЯМИ ПРОФІЛЬНИХ КЛАСІВ:
ЧИТАННЯ ТА АУДІЮВАННЯ

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала: здобувачка 2 курсу магістратури
Групи 251-М заочної форми навчання
Спеціальності 014 Середня освіта
Освітньої програми 014.021 Англійська
мова і література
Агапова Наталія Олександрівна

Керівник: докторка філол. наук, професор,
професорка кафедри англійської філології
та світової літератури імені Олега Мішукова
Ільїнська Ніна Іллівна

Рецензент: канд. пед. наук, доцентка,
Доцентка кафедри української й слов'янської
філології та журналістики
Бондаренко Лідія Григорівна

Івано-Франківськ – 2023

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	4
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. Теоретичні аспекти дослідження використання художніх текстів у процесі навчання англійської мови у профільних класах старшої школи з поглибленим вивченням англійської мови	9
1.1 Сутність понять “іншомовна комунікативна компетентність”, “іншомовна компетентність у читанні” та “іншомовна компетентність в аудіюванні”	9
1.2 Вивчення англійської мови у профільних класах старшої школи напряму англійської філології.....	17
1.3 Художній текст та його роль у навчанні англійської мови учнів ПКСШ	23
РОЗДІЛ 2. Технології використання художніх текстів при поглибленому навчанні англійської мови учнів профільних класів	27
2.1 Комплекс вправ з використанням художніх текстів для розвитку вмінь у читанні та аудіюванні на основі стратегій в учнів 11-х класів профілю англійської філології	27
2.2 Способи використання розробленого КВ для розвитку вмінь читання та аудіювання з допомогою кінотексту на онлайн-платформі Нетфлікс в учнів 11-х класів профілю англійської філології.....	39
ВИСНОВКИ.....	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	46
ДОДАТКИ	56

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ХТ – художній текст або художні тексти

ІКТ – іншомовна комунікативна компетентність

ПКСШ – профільні класи старшої школи

АМ – англійська мова

СПШ – старша профільна школа

СШ – старша школа

ЗЗСО – заклади загальної середньої освіти

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В умовах війни, виникає необхідність у застосуванні таких засобів навчання, що будуть доступними в онлайн форматі, допоможуть зняти напругу у учнів та полегшать засвоєння матеріалу. Такими засобами навчання на заняттях з англійської мови у профільних класах – можуть бути художні тексти. У наш час такі тексти можна знайти не тільки у паперових книгах, а й, наприклад, у:

- електронних книгах, що часто містять аудіо версію такого тексту і іноді анімаційне зображення;
- фільмах, **кінотекст** яких – є **різновидом художніх текстів** [44, с.165].

Використання художніх текстів, що включають аудіовізуальний елемент, на нашу думку, особливо важливо в умовах сьогодення, адже візуальний компонент полегшує сприйняття англійської мови, імітуючи спілкування у реальному житті: коли ми бачимо співрозмовника, його міміку жести, та те, що його оточує. Аудіо – також відіграє значну роль при вивченні іноземних мов, оскільки слугує принципу наочності. До того ж, наявність аудіо- та відео-компонентів допоможе підвищити мотивацію учнів, слугуватиме виховній, розвивальній, та насамперед – навчальній меті, а саме – розвитку іншомовної комунікативної компетентності. Вчена Білоус А.А. наголошує на необхідності формування комунікативної компетентності у учнів старших класів із використанням мультимедійних засобів навчання (відеоматеріалів) у сучасних умовах, та зазначає, що “метод не набув достатнього поширення у закладах загальної середньої освіти через ряд об’єктивних причин:

- а) відсутність необхідного технічного оснащення в загальноосвітніх школах;

б) недостатня підготовка вчителів до роботи з новітніми інформаційними технологіями;

в) відсутність моделі викладання іноземної мови з використанням мультимедійних засобів навчання” [5, с.36].

У зв'язку з цим, необхідні дослідження технологій роботи сучасними мультимедійними засобами навчання.

Питаннями профільного навчання у старшій школі (далі – СШ) займались А.Загородня [32], О. Хмельницька, Л. Ткаченко [58], О. Онаць[43], О. Фасоля [57] та інші.

Вивченням художніх текстів як інструмента для вивчення іноземних мов займались Л. Рогач [50], Я. Біла [27], М. Самохвалова [52] та інші.

Тему використання відеоматеріалів під час формування іншомовної комунікативної компетентності вивчали А.Білоус [5], Л.Рудницька [14] та інші.

Зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційну роботу виконано згідно з планом науково-дослідної роботи кафедри англійської філології та світової літератури імені професора Олега Мішукова Херсонського державного університету в рамках комплексної наукової теми “Вплив лінгвальних та екстралінгвальних чинників на формування фахівця з іноземних мов у сучасному мультикультурному просторі” (№ державної реєстрації 0117U 003763).

Мета дослідження – шляхи та сучасні технології використання художніх текстів для розвитку вмінь у читанні та аудіюванні у учнів профільних класів старшої школи із поглибленим вивченням англійської мови (далі – АМ).

Для досягнення мети необхідно виконати такі **завдання**:

1. Розглянути сутність понять “іншомовна комунікативна компетентність”, “іншомовна компетентність у читанні” та “іншомовна

компетентність в аудіюванні”.

2. Проаналізувати процес вивчення АМ у ПКСШ напряму англійської філології в умовах сьогодення.

3. Визначити роль художнього тексту у розвитку ІКК при навчанні АМ учнів ПКСШ.

4. Створити:

а) комплекс вправ з використанням художніх текстів для розвитку вмінь у читанні та аудіюванні на основі стратегій в учнів 11-х класів профілю англійської філології;

б) пам'ятки для учнів зі стратегіями для роботи з кожним видом вправ цього комплексу.

5. Запропонувати способи та сучасні цифрові технології використання розробленого КВ для розвитку вмінь читання та аудіювання з допомогою онлайн-платформи Нетфлікс в учнів 11-х класів профілю англійської філології.

Об'єкт дослідження – процес навчання АМ у профільних класах старшої школи.

Предмет дослідження – технології розвитку вмінь читання та аудіювання художніх текстів у процесі вивчення АМ учнями сучасних експериментальних профільних класів із поглибленим вивченням цієї мови у СШ.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети у ході дослідження було використано комплекс методів наукового пізнання, таких як аналіз, синтез, узагальнення для вивчення наукової літератури з теми та систематизації теоретичного матеріалу дослідження; емпіричний метод для пояснення важливості використання художніх текстів під час навчання читання та аудіювання учнів ПКСШ з поглибленим вивченням англійської мови.

Наукова новизна роботи полягає у розробці комплексу вправ з використанням художніх текстів для розвитку вмінь у читанні та

аудіюванні на основі стратегій в учнів 11-х класів профілю англійської філології; у створенні пам'яток для учнів по роботі з кожним видом вправ цього комплексу; описі етапів роботи з кінотекстами, як різновидом художніх текстів, використовуючи описаний комплекс вправ.

Практичне значення роботи. Отримані результати можуть бути використані вчителем на заняттях АМ у ПКСШ із поглибленим вивченням англійської мови, а також усіма, хто має відношення до вивчення і навчання іноземних мов. Спираючись на здійснений у роботі опис комплексу вправ та запропоновану поетапну роботу з кіно текстами, вчитель може підібрати для учнів матеріали для навчання та створити завдання до них, відповідно необхідній комунікативній тематиці. Учні ПКСШ можуть самостійно виконувати завдання з описаного комплексу вправ з допомогою запропонованих Пам'яток.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження знайшли своє віддзеркалення на III Міжнародній науково-практичній конференції “Лінгвістичні обрії XXI ст.” (28-29 листопада 2023 року, м. Івано-Франківськ).

Структура роботи. Робота складається з переліку умовних позначень, вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та семи додатків.

РОЗДІЛ 1. Теоретичні аспекти дослідження використання художніх текстів у процесі навчання англійської мови у профільних класах старшої школи з поглибленим вивченням англійської мови

1.1 Сутність понять “іншомовна комунікативна компетентність”, “іншомовна компетентність у читанні” та “іншомовна компетентність в аудіюванні”

Мета навчання іноземних мови, як відомо – є першою і провідною з методичних категорій, оскільки від неї залежать зміст, методи та засоби навчання. У контексті цього питання розглянемо поняття “іншомовна комунікативна компетентність” (далі ІКК), що є важливим для нашого дослідження, оскільки згідно з О. Тарнопольським та М. Кабановою “сучасна методика викладання іноземних мов, що базується на комунікативному підході, у формулюванні загальної мети навчання відштовхується від поняття іншомовно-мовленнєвої комунікативної компетентності (О.Б. Тарнопольский, 1991), або комунікативної компетентності. Така компетентність (точніше її формування і розвиток) висувається численними нормативними документами та авторами як головна і найбільш узагальнена мета викладання іноземних мов у різних закладах освіти [...]” [54, С.102-103], [53, с.192]. Вчений говорить, що опертя на поняття “комунікативної компетентності, її компонентного складу, орієнтирів для визначення змісту, методів та засобів навчання, які вона надає, дозволяє через поняття цієї компетентності сформулювати загальну мету навчання іноземної мови у будь-якому типі закладу освіти на будь-якому етапі мовного курсу. [...] не менш важливим є те, що таке формулювання мети викладання дає можливість *раціонально її обмежити* залежно від типу закладу освіти та умов навчання у ньому.” [54, с.111; с.104].

Поняття “іншомовно-мовленнєва комунікативна компетентність” зазначене вченим, а також досліджуване у цьому підрозділі “ІКК” – вживаються у цій роботі в тотожному значенні.

З огляду на викладене вище, при визначенні мети навчання АМ у ПКСШ, потрібно спиратись на поняття “ІКК”, її складові частини та орієнтири, які вона надає.

Розглянемо більш детально, що мається на увазі під іншомовною комунікативною компетентністю, та з чого вона складається.

Поняття “ІКК” вперше зустрічається у роботах Д. Хаймса, який додав соціолінгвістичний компонент до поняття комунікативної компетентності у методології навчання іноземної мови, яка ґрунтувалась на теорії Н. Хомскі [10], [7].

Варто зазначити, що норми і правила системи мови підпорядковуються соціокультурним правилам та нормам спілкування містяться у їхньому складі [20].

Спочатку, у 70-80-тих роках ХХ століття, вітчизняні автори називали комунікативну компетентність – “комунікативною компетенцією” [54, с.103].

У 80-х роках ХХ століття вчені М. Canale і М. Swain запропонували наступну структуру комунікативної компетентності:

- граматична компетентність
- соціолінгвістична компетентність
- дискурсивна компетентність
- стратегічна, або компенсаційна, компетентність [6, с.20].

“Визначення іншомовної комунікативної компетентності остаточно не сформовано” [34, с.39] , – зазначає вчений Є. Іванов, який досліджував різні тлумачення поняття “іншомовна компетентність”. Також дослідник формулює визначення ІКК у широкому змісті, та констатує її склад: “іншомовна комунікаційна компетентність – це володіння комплексом знань, умінь та навичок міжособистісного

спілкування, що забезпечують реалізацію мети, що поставив перед собою суб'єкт. Такий вид компетентності включає мовні та мовленнєві, соціальні, психологічні навички і вміння які в єдності дозволяють вирішити міжособистісні проблеми та загалом роблять можливою ефективну взаємодію між мовцями” [34, с.40].

На особливу увагу заслуговує поділ ІКК на компоненти, запропонований вченими О. Бернацькою та М. Комогоровою:

- мовна: лексичні, фонетичні, граматичні, знання;
- мовленнєва: аудіювання, читання, говоріння, письмо;
- соціокультурна: знання про культуру країни, опанування мовленнєвої та немовленнєвої поведінки [25, с.25].

Дослідниці вважають головною метою навчання іноземної мови у загальноосвітніх навчальних закладах – формування “в учнів іншомовної комунікативної компетентності, що забезпечується лінгвістичним, мовленнєвим і соціокультурним досвідом, відповідно до вікових особливостей та можливостей розвитку школярів” [25, с.26].

Вчені О. Тарнопольський та О. Кабанова пропонує дещо інший склад ІКК, та вважає загальною “метою викладання іноземної мови у будь-якому типі закладу освіти на будь-якому етапі навчання є формування у тих, хто навчаються, *іншомовно-мовленнєвої комунікативної компетентності*, рівень розвитку якої на кінець мовного курсу або одного з його етапів має відповідати соціальному замовленню та потребам тих, хто навчаються, нормативним вимогам до можливого рівня сформованості такої компетентності на певному етапі її формування і реальним можливостям у заданих умовах навчання. Комунікативна компетентність формується та розвивається в єдності всіх її компонентів: *лінгвістичного, соціолінгвістичного* (який включає до свого складу *паралінгвістичний* компонент), *прагматичного* та *предметного*, що дають узагальнені орієнтири для добору змісту

навчання, обрання методів та засобів для проведення навчального процесу” [54, с.111] (не курсив наш. – Н.А.).

На особливу увагу заслуговує дослідження кандидата наук, доцента О.Пасічника, який вважає, що міжкультурна компетентність має бути окремим компонентом ІКК. “Автор звертає увагу на хибність твердження, що формування соціокультурної компетентності в учнів сприяє автоматичному формуванню в них міжкультурної компетентності та кращому усвідомленню власної культури.” Важливість міжкультурного компонента “детермінована методичним принципом “діалогу культур”, який нині є одним із ключових для змістового та процесуального аспектів навчання мови, а також передбачає рівність культур. У змісті навчання міжкультурний аспект, з одного боку, реалізовується через знайомство учня з культурним різноманіттям, притаманним для країни, мова якої вивчається, а з іншого – через формування в учнів власної культурної ідентичності” [45, с.35].

Розглянемо поняття “культура”. Вчені Найк А. Р., Бейкер С., Мохієддіні Ч. проаналізувавши дослідження Й. Касіма:

- визначають культуру, як спосіб життя, традиції та звичаї, спільні для групи людей, включаючи їхні переконання, цінності, норми та те, як вони ставляться один до одного;
- зазначають, що культура є дуже широким і складним поняттям, яке включає багато аспектів людського існування та повсякденного життя [12, с.2; 10] (тут і надалі, переклад наш. – Н.А.).

Водночас, організація UNESCO визначає культуру як “набір духовних, матеріальних, інтелектуальних та емоційних особливостей суспільства чи соціальної групи, що охоплює не лише мистецтво та літературу, але й спосіб життя, способи спільного життя, системи цінностей, традиції та вірування” [18].

Отже, культура розглядається як сукупність матеріальних та нематеріальних особливостей групи людей, що спільні для них,

наприклад: мода, кухня, танець, архітектура, література, традиції, цінності, звичаї, вірування, поведінка тощо.

За вченими О. Тарнопольським та М. Кабановою, компетентності у читанні та аудіюванні, є складовими ІКК: “Сучасна наука виходить з положення, що комунікативна компетентність поділяється на декілька видів, кожен з яких пов’язаний з певним видом мовленнєвої діяльності. [...] На теперішній час можна вважати доведеним, що існують окремі іншомовно-мовленнєві комунікативні компетенції в говорінні, читанні, аудіюванні та письмі. [...] формулювання цілей навчання через визначення конкретних видів комунікативних компетентностей у конкретних видах мовленнєвої діяльності, які мають бути сформованими у тих, хто навчаються, дає певні орієнтири для обрання методики навчання і навіть його засобів (наприклад, у сучасних умовах практично не припустимо навчати іншомовного письма, не використовуючи відповідні комп’ютерні програми та Інтернет [...] а у навчанні говоріння ці засоби менш обов’язкові або, принаймні, використовуються по-іншому.) [...] Але ще більше орієнтирів стосовно не тільки добору змісту навчання, але й виділення його методики і засобів формування та розвитку мовленнєвих автоматизмів, навичок та вмінь надає компонентний склад комунікативної компетентності, яка висувається як мета навчання, – незалежно від того, чи йдеться про загальну компетентність або компетентність у певному виді мовленнєвої діяльності” [54, С.105-106].

Читання та аудіювання – є рецептивними видами мовленнєвої діяльності, тільки з тією різницею, що канали сприйняття різні: зоровий та слуховий – відповідно.

Згідно з методикою навчання іноземних мов, читання – є рецептивним видом мовленнєвої діяльності, що включає техніку читання і розуміння того, що прочитується, та спрямований на сприйняття і розуміння писемного тексту; належить до письмової форми

мовлення. Під іншомовною компетентністю у читанні розуміють здатність читати автентичні іншомовні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту в умовах опосередкованого спілкування [51].

Виділяють такі етапи роботи з текстом для читання (див. табл.1.1):

Таблиця 1.1

Назва етапу	Мета етапу	Зміст етапу
Дотекстовий	<ul style="list-style-type: none"> ● Аналіз мовних і смислових труднощів тексту; ● Введення у проблему / галузь науки 	Виконання вправ
Текстовий	<ul style="list-style-type: none"> ● Формулювання комунікативної інструкції ● Читання тексту 	Слухання / читання комунікативної інструкції; Читання тексту
Післятекстовий	<ul style="list-style-type: none"> ● Контроль розуміння тексту ● Обговорення змісту прочитаного тексту ● Навчання смислової перероблення інформації тексту 	Виконання вправ

[51]

У методиці навчання іноземних мов існують різні класифікації видів читання за комунікативними цілями. Загальновідомі, наприклад, такі види читання:

- Пошукове або Scanning.
- Оглядове читання або Skimming.
- Ознайомлювальне або Extensive Reading
- Вивчаюче або Intensive Reading.

Методика навчання іноземних мов визначає аудіювання – як рецептивний вид мовленнєвої діяльності, який належить до усного мовлення й ґрунтується на механізмах сприймання та розуміння мовлення на слух. Виділяється три етапи формування іншомовної компетентності у аудіюванні: 1) надання настанови, 2) презентація аудіоматеріалу, 3) контроль розуміння прослуханого. Залежно від жанру аудіотекстів і комунікативного завдання у ЗЗСО навчають таких видів аудіювання:

- 1) аудіювання з розумінням основного змісту аудіотексту,
- 2) аудіювання з метою пошуку необхідної інформації чи інформації, яка цікавить,
- 3) аудіювання з повним розумінням змісту аудіотексту [51, с.68; 82]

На особливу увагу заслуговує дисертація вченої Н. Дячук “Формування англomовної аудитивної компетентності учнів старших класів закладів загальної середньої освіти”. Дослідниця стверджує, що при навчанні аудіюванню, старшокласники “швидше засвоюють те, що відповідає їхнім інтересам” та вважає, що на кожному занятті повинні здійснюватися завдання на аудіювання [31, с.42; с.98]. Аудіювання є важливим фактором, що впливає на формування ІКК оскільки, як зазначає вчена, “аудіювання є не лише метою навчання іноземної мови у школі, а й невід’ємною складовою навчання читання, письма та говоріння, оскільки всі види мовленнєвої діяльності перебувають у тісному взаємозв’язку, та набуває важливого значення під час презентації лексичного й граматичного матеріалу на заняттях з іноземної мови. Вправління в аудіюванні автентичних текстів сприяє поглибленню соціокультурної та країнознавчої компетентності. [...] Належний рівень сформованості аудитивної компетентності сприяє формуванню і вдосконаленню навичок та умінь письма, читання та говоріння” [31, с.27; 35].

Під іншомовною компетентністю в аудіюванні вчені розуміють здатність “розуміти зміст автентичних текстів різних жанрів і видів в умовах прямого й опосередкованого спілкування” [26, с. 6].

Підсумовуючи зазначені вище методичні положення про читання, як вид мовленнєвої діяльності, на нашу думку, іншомовну компетентність у читанні, аналогічно компетентності у аудіюванні, можна визначити – як здатність розуміти зміст автентичних текстів різних жанрів і видів в умовах прямого й опосередкованого спілкування [26, с. 6].

Таким чином, у цьому підрозділі розглянуто: поняття іншомовних мовленнєвих компетентностей у читанні та аудіюванні, поняття ІКК та історія розвитку наукової думки по цьому питанню, різні підходи до компонентного складу, роль у навчанні англійської мови. У результаті аналізу цих понять, можемо зробити висновок, що розуміння вчителем компонентного складу поняття ІКК допоможе визначити загальну мету навчання, методи, засоби, та зміст навчання та дозволить раціонально обмежити цю мету залежно від типу закладу освіти та умов навчання у ньому. Розвиток вмінь аудіювання та читання є надзвичайно важливими компонентами ІКК від яких залежить розвиток інших її складових.

1.2 Вивчення англійської мови у профільних класах старшої школи напрямку англійської філології

На сьогодні, в Україні відбувається поступова реорганізація мережі закладів освіти: поступово, починаючи з 2021 року, СШ – заклади освіти III ступеню змінюють назву на ліцеї й відповідно – на заклади освіти III рівня. Період навчання становить 2 роки, (з 01 вересня 2027 року – 3 роки). За словами колишнього міністра освіти Сергія Шкарлета, старша профільна школа (далі – СПШ) почне працювати виключно з 2027 року і наразі є певний експеримент стосовно профільності [58]. Процес навчання АМ саме у таких експериментальних профільних класах старшої школи (далі – ПКСШ) і є об’єктом нашого дослідження. На даний час існують класи профілю іноземної філології, у яких АМ вивчається поглиблено: на рівні В1+ у 10-му класі, та на рівні В2 – у 11-му.

Організація ефективної діяльності профільного навчання у СШ України – є пріоритетом серед системи реформ загальної середньої освіти, оскільки сучасна СШ не змогла надати необхідних учням знань та вмінь для майбутньої самореалізації.

Згідно “Інструктивно-методичних рекомендацій щодо викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти” [49] – вивчення іноземних мов у 2023/2024 навчальному році для учнів 10-11 класів здійснюється за “Державним стандартом базової та повної загальної середньої освіти” [48] та “Типовою освітньою програмою закладів загальної середньої освіти III ступеня (профільна середня освіта)” [55].

Згідно з Законом України “Про освіту» 2017 р. [47] здобуття профільної середньої освіти передбачає два спрямування:

- “академічне – профільне навчання на основі поєднання змісту освіти, визначеного стандартом профільної середньої освіти, і

поглибленого вивчення окремих предметів з урахуванням здібностей та освітніх потреб здобувачів освіти з орієнтацією на продовження навчання на вищих рівнях освіти;

- професійне – орієнтоване на ринок праці профільне навчання на основі поєднання змісту освіти, визначеного стандартом профільної середньої освіти, та професійно-орієнтованого підходу до навчання з урахуванням здібностей і потреб учнів” [47].

Профільну освіту у сьогоденних ПКСШ можна віднести саме до академічного, спрямування, оскільки профільні предмети вивчаються поглиблено. Згідно з Законом України “Про освіту” (2017 року), розроблення і затвердження змісту навчання для академічного спрямування профільної середньої освіти забезпечує МОН України у вигляді модельних навчальних програм та на їхній основі закладом освіти “створюються власні освітні й навчальні програми з урахуванням специфіки профілів навчання” [36, С.3-4]. Варто зазначити, що за даними Інституту модернізації освіти нові **модельні навчальні програми** вводяться поступово, починаючи з 2022/2023 н.р. [38]. Аналіз цього питання показав, що на даний час таких програм для вивчення АМ у 10-11 класах ще немає [39].

Проаналізувавши усі наявні навчальні програми, рекомендовані МОН [46], можемо виділити такі, що стосуються навчання АМ у профільних класах:

основні навчальні програми:

- “Іноземні мови Рівень стандарт”;
- “Іноземні мови Профільний рівень” [55, с.11];

навчальні програми курсів за вибором та факультативів:

- “Програми для загальноосвітніх навчальних закладів з вечірньою (змінною) формою навчання. Іноземні мови”;
- “Програма курсу за вибором "Основи ділового спілкування англійською мовою" (Тхорик Г.Д.)”;

- “Програма курсу за вибором "Машинопис англійською мовою" (Карбач М. С.)” [41].

Варто зазначити, що *“програми курсів за вибором повинні мати відповідний гриф і входити до Переліку навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих МОН для використання у закладах загальної середньої освіти”* [49].

За даними згаданої вище Типової освітньої програми [55], тексти навчальних програм розміщено на офіційному вебсайті Міністерства освіти і науки України. Наразі усі навчальні програми з вивчення АМ для 10-11 класів, що розміщені на цьому сайті, включені в документ, що називається “Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 10 – 11 класи” [40]. Цей документ вміщує пояснювальну записку та три навчальні програми:

- “Іноземні мови у спеціалізованих школах із поглибленим вивченням іноземних мов 10 – 11 класи Англійська мова”,
- “Іноземні мови у загальноосвітніх навчальних закладів 10 – 11 класи Англійська мова”,
- “Іноземна мова як друга у спеціалізованих школах із поглибленим вивченням іноземних мов та у загальноосвітніх навчальних закладах 10 – 11 класи Англійська мова” [40].

У Пояснювальній записці зазначено, що “навчання у старшій школі здійснюється на поглибленому, профільному рівні відповідно до навчального плану та спеціальних навчальних програм” [40].

Враховуючи зазначене вище, можемо зробити висновок, що на сьогодні, для ПКСШ, що вивчають англійську мову поглиблено – слід використовувати навчальну програму яка призначена для спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов і орієнтуватись на результат рівня АМ у учнів після 11 класу – В2 за Європейською шкалою мовних компетенцій.

Існує Перелік підручників та посібників для ПКСШ, які можуть використовуватися в освітньому процесі [35], а також є список рекомендованої МОН навчальної літератури для СШ, у тому числі з АМ [42], для ПКСШ. Згідно “Інструктивно-методичних рекомендацій щодо викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти” [49], при навчанні іноземних мов у ЗЗСО “програма не обмежує самостійність та творчу ініціативу вчителів, передбачаючи гнучкість у виборі та розподілі навчального матеріалу відповідно до потреб учнів та обраних засобів навчання” [49], а також вчителям дозволяється вільно обирати додаткову навчально-методичну літературу на їхній розсуд [49].

Проаналізуємо сучасні дослідження питання пріоритетів під час навчання у СШ, та наведемо такі з них, що можуть бути застосовані при поглибленому вивченні АМ у ПКСШ.

За вченою А. Загородньою, метою профільного навчання – є “створенням умов для розвитку творчої особистості, здатної ефективно працювати та навчатися упродовж усього життя” [33, С.102-103].

Ми приєднуємося до точки зору дослідників згідно з якою у СШ необхідно орієнтуватись на індивідуалізацію навчання. Вчені зауважують: “профільна середня освіта повинна ґрунтуватися на засадах глибокої індивідуалізації та диференціації навчання, диверсифікації всіх складників освітнього процесу — його цілей, змісту, методів і форм навчання, способів оцінювання тощо залежно від обраного напрямку здобуття освіти” [46, с.3].

На особливу увагу заслуговує стаття доктора педагогічних наук С.Алексєєвої, у якій йдеться про особливості організації освітнього процесу в СШ закладів загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО), що зумовлені оголошенням в Україні воєнного стану внаслідок збройної агресії РФ [24]. Ми обрали з рекомендацій вченої для СШ такі, що

можна застосувати й для профільних класів з поглибленим вивченням англійської мови:

- у класах ЗЗСО, де навчаються тимчасово переміщені учні, рекомендується додержуватись гнучкості при виборі навчально-методичного матеріалу, що є особливо актуальним для організації освітнього процесу в СПШ, що покликана забезпечити орієнтацію на майбутнє професійне самовизначення учнів та розвиток у кар'єрі;

- необхідною є орієнтація формату організації освітнього процесу в СПШ на індивідуалізацію навчання, яка є особливою організацією навчального процесу та така організація “вимагає вибір способів, прийомів, темпу навчання, що враховує індивідуальні відмінності учнів, рівень розвитку їх здібностей до учіння та потенційні можливості; [...]

- індивідуалізація має враховувати у процесі навчання індивідуальні й вікові особливості учнів у всіх його формах і методах, з метою максимального розвитку позитивних і подолання негативних індивідуальних особливостей та забезпечення на цій основі підвищення якості їхньої навчальної роботи, всебічного розвитку” [21; 24, с.104];

- рекомендується використовувати наявні електронні ресурси у будь-яких варіантах, з метою “цілеспрямованої мотивації та посилення пізнавального інтересу учнів у СПШ у навчанні за рахунок моделювання якісно нового типу візуалізації навчального матеріалу, так як сучасні учні це – цифрові учні” [23; 24, с. 105];

- “має забезпечуватися цілеспрямована підготовка учнів старшої профільної школи до розвитку професійної кар'єри [...], що реалізується через розроблення та впровадження методичної системи підготовки, яка забезпечує стійке прагнення до побудови професійної кар'єри, професійної самореалізації, самоусвідомлення кар'єрної орієнтації, розширення кар'єро-орієнтованих знань, спеціальних умінь, навичок, формування професійно-важливих якостей” [20; 24, с.105].

Отже, ми розглянули питання організації процесу навчання АМ у ПКСШ та питання пріоритетів під час навчання у ПКСШ з поглибленим вивченням англійської мови.

1.3 Художній текст та його роль у навчанні англійської мови учнів ПКСШ

“Текст – це поданий в усній чи письмовій формі цілісний, об’єднаний на тематичному рівні й логічно вибудований утвір, який характеризується смисловою єдністю компонентів і чітко окресленими сюжетно-композиційними й формально-граматичними показниками” [37,с.190].

Художній текст (далі – ХТ) – це текст твору художньої літератури. При вивченні АМ, ХТ може використовуватись цілісно або епізодами. За класифікацією, прийнятою у методиці викладання іноземних мов, художні тексти належать до автентичних текстів та включають: пісні, казки, розповіді, новели, комікси, драматичні твори, загадки, вірші, сценарії, п’єси тощо [51, 103].

Згідно зі статтею сайту British Council – “література, що на сьогодні використовується в класах ELT, більше не обмежується канонічними текстами з певних країн, наприклад Великобританії, США, а включає роботи письменників з різних країн і культур, які використовують різні форми англійської мови” [19].

К. Білоус визначає **кінотекст** – як складну систему, “яка інкорпорує в собі як вербальні, так і невербальні системи. Лінгвістична система представлена **письмовою** (титри, написи) та усною (репліки акторів, пісні, закадровий текст тощо) складовими. Нелінгвістична система містить звукову частину (шум, музика) та відеоряд (образи, рухи, інтер’єр, пейзаж, спецефекти, реквізит)” [28, 195].

Як зазначалось вище, сценарії відносяться до ХТ. Водночас як стверджує вчена Н. Голубенко: “всі види кінопродукції, об’єднані загальним поняттям “фільм”, є кінотекстом, незалежно від ступеня документальності відеоматеріалів (ігровий фільм, науково-популярний, документальний)” [30, 153]. За О. Ореховою, кінотекст “можна вважати

особливим різновидом художнього тексту” [44, с.165]. Субтитри належать до письмової складової кінотексту. Вони бувають такими, що точно передають оригінальний звук, або транскрибуються з дубльованого аудіо. Таким чином, субтитри кінофільму, що передають у письмовому вигляді його кінотекст – слід вважати різновидом ХТ.

ХТ мають велике значення для учнів профілю англійської філології, адже володіння рівнем В2 передбачає вміння **читання** різних типів текстів, у тому числі художніх, та вміння **аудіювання**, подібне до сприйняття на слух у повсякденному житті, наприклад: слухання загального змісту, інформації, думки чи деталей, що також включає ХТ.

Для учнів ПКСШ старшої школи можна використовувати як адаптовані художні тексти, так і їх версії в оригіналі. Варто зазначити, що книги, адаптовані під певний рівень АМ – можуть бути написаними письменниками методистами не як адаптація якогось вже створеного ХТ, а як самостійний твір, й тому – є оригіналами. До адаптованих книг, часто пропонуються різні вправи для засвоєння лексики, граматики, що важливо також і для розвитку компетентностей у читанні та аудіюванні, а також – завдання, наприклад, на розуміння прочитаного або для обговорення тем, в тому числі – пов’язаних із культурою, що важливо для розвитку соціокультурної компетентності та одночасно тренує вміння читання, а також аудіювання – під час обговорення.

Згідно з Л. Рогач, ХТ є важливими для навчання учнів культури, мова якої вивчається. Вона зазначає, що потрібно ретельно підбирати рівень таких текстів, щоб переконатися у тому, що учні зможуть їх сприймати [50, с.378]. “Роботу з літературним текстом можна побудувати так, щоб перед ознайомленням із ним націлити учнів на певні роздуми, пов’язані з базовими знаннями про предмет читання. Учитель також може подати складні слова з текстів із їх поясненням. Потім варто подумати, які запитання можуть спонукати учнів обмірковувати проблеми, розкриті автором у творі. Наступним кроком

роботи з текстом може стати обговорення того, які цінності, проблеми чи культурні питання порушуються в ньому. На завершальному етапі, щоб допомогти учням зрозуміти низку культурних питань твору, можна запропонувати студентам викласти свої міркування у формі есе” [50, с.378].

ХТ допомагають у підвищенні мотивації учнів, слугують виховним, освітнім та розвивальним цілям формування компетентностей у читанні та аудіюванні.

На думку Я. Білої, художній ХТ є важливим фактором формування комунікативної компетентності іноземної мови у сучасній школі, та для того, щоб таке навчання було максимально ефективним потрібно вибирати художні твори сучасників, використовувати новітні технології [27, с.8].

ХТ відіграють значну роль у розвитку вмінь в іншомовному читанні. За вченою М. Самохваловою: “Текст художнього твору може не лише бути засобом стимулювання щодо вивчення мови, а й сам по собі – фактом культури і зразком мови, джерелом мовних знань і матеріалом для підвищення навичок рецептивних умінь у практиці читання як виду мовної діяльності. Зрештою, тематика і проблематика художнього тексту, ідеї, висловлені автором, можуть глибоко зачепити свідомість і душу студента, викликати підсвідомі й емоційні пориви, бажання замислитися над прочитаним і висловити свою точку зору щодо прочитаного в усній чи письмовій формі, аби поділитися з товаришами по групі та порівняти свої судження з їхніми думками. Наразі читання художнього твору стає потужним стимулом до власного усного та письмового висловлювання, а, отже, до розвитку продуктивних видів мовної діяльності, що особливо важливо у навчанні поза мовним середовищем” [52, с.191].

Щодо роботи з фільмами, кінотексти яких, яких, як ми зазначали вище, є ХТ, Л. Рудницька підкреслює: “Використання автентичних

фільмів вимагає від викладача проведення певної підготовчої роботи [...]викладач повинен бути готовим прокоментувати явища відображеної фільмом реальності іншої культури, які можуть викликати у студентів непорозуміння й деяке почуття дискомфорту в силу відмінності від рідної культури і властивої їй системи цінностей. [...] Особливість відеофільмів та художньої літератури полягає в тому, що вони можуть зображати комунікативні ситуації найбільш повно. До того ж їх використання сприяє індивідуалізації навчання і розвитку вмотивованості мовленнєвої діяльності студентів. При використанні на заняттях автентичних художніх творів та автентичних художніх фільмів розвиваються два види мотивації: самомотивація, коли матеріал цікавий сам по собі, і мотивація, яка досягається тим, що студенту демонструється, що він може зрозуміти мову, яку вивчає. Це приносить задоволення і додає віру в свої сили і бажання до подальшого вдосконалення” [14, С.54-55].

Такі властивості англомовних фільмів та художньої літератури, роблять ХТ, що вони включають важливою складовою навчання АМ учнів ПКСШ з поглибленим вивченням цієї мови, оскільки допомагає їм у досягненні головної мети – формування ІКК.

Отже, у першому розділі, проаналізувавши теорію про формування ІКК, ми розглянули головну мету навчання АМ у будь-якому навчальному закладі, уточнили поняття “іншомовна компетентність у читанні” та “іншомовна компетентність в аудіюванні”. Також нам вдалось проаналізувати процес навчання АМ у сьогоденних ПКСШ напряму англійської філології, розглянути роль ХТ у навчанні АМ учнів ПКСШ. Цей проаналізований теоретичний матеріал слугуватиме для написання практичної частини нашого дослідження.

РОЗДІЛ 2. Технології використання художніх текстів при поглибленому навчанні англійської мови учнів профільних класів

2.1 Комплекс вправ з використанням художніх текстів для розвитку вмінь у читанні та аудіюванні на основі стратегій в учнів 11-х класів профілю англійської філології

Відповідно до методики навчання іноземних мов, згідно з етапами формування вмінь читання, що розглянуті нами у підрозділі 1.1, до системи вправ для навчання читання, як одна зі складових, входить підсистема вправ для розвитку вмінь читання. До цієї підсистеми входять такі вправи: 1) вправи, що готують учнів до читання текстів; 2) вправи для розвитку вмінь читання текстів. Саме такі вправи є основою навчання читання як виду мовленнєвої діяльності, і метою їх – є навчання читання текстів з метою одержання необхідної чи бажаної інформації та досягнення визначеного програмою рівня розуміння змісту текстів. Робота з текстом має проводитися в три етапи і зберігати свою структуру незалежно від виду читання [51, С.103-104].

У комплекс вправ для формування компетентності в аудіюванні, як одна зі складових, входить підсистема вправ для розвитку мовленнєвих умінь аудіювання. До цієї підсистеми входять вправи, метою яких є розвиток мовленнєвих умінь аудіювання: 1) вправи, що готують учнів до аудіювання текстів; 2) вправи в аудіюванні текстів – уміннях слухати. Водночас при виконанні таких вправ учні здобувають країнознавчі і лінгвокраїнознавчі, зокрема фонові, **знання** за умови аудіювання текстів відповідного змісту [51, С. 79; 82].

Враховуючи реалії сьогодення, той факт, що основні нормативні документи, що стосуються профільного навчання – ще у процесі

розробки, та на основі наявних методичних рекомендацій – при поглибленому навчанні АМ у профільних класах ліцеїв на нашу думку варто орієнтуватись на досягнення учнями рівня В2 за Європейською шкалою мовних компетенцій після закінчення 11 класу. За порадами спеціалістів, саме такий рівень дасть їм змогу отримати найвищі бали при проходженні НМТ. Також це зумовлюється тим, що сучасні профільні класи належать до академічного напрямку підготовки учнів, тобто їх готують до вступу до ВНЗ, а для вступу на спеціальності пов'язані з профілем англійської філології – необхідним є проходження НМТ з англійської мови. Результат цього тесту має велике значення: ВНЗ застосовують коефіцієнти до предметів НМТ і для вступу на певні спеціальності більшу вагу має результат саме з АМ. Тестування з АМ потрібно проходити тим, хто планує вступати, наприклад, на спеціальності:

- 241 Готельно-ресторанна справа
- 014 Середня освіта
- 242 Туризм
- 291 Міжнародні відносини
- 292 Міжнародне право
- 035 Філологія

Згідно з Н. Фаненштель та Г. Гамрецькою, щоб успішно виконати завдання як з читання, так і з аудіювання на ЗНО (НМТ) – “учню необхідно володіти достатнім лексичним запасом, опанувати стратегії та знати алгоритми виконання кожного завдання, постійно працювати із завданнями різного формату з метою розвитку критичного мислення та автоматизації навичок” [56, с.153]. Вчені зазначають, що для сприйняття на слух потрібно вміти ідентифікувати звуки з друкованими формами, а також вміти визначати наголос, розрізняти інтонацію, ритм, мелодику. Вони також підкреслюють: “Відповідно до статистики, кількість людей з візуальним типом інтелекту більша в порівнянні з людьми із слуховим

(35% проти 25%). Окреслена специфіка робить завдання з аудіювання дійсно дещо складнішим в порівнянні із завданнями з читання. Однак, завдання ЗНО з АМ зорієнтовані саме на спільні риси читання та аудіювання” [56, с.153].

Варто зазначити, що при організації профільного навчання АМ у СШ, на нашу думку, слід враховувати закордонний досвід, наприклад, застосовувати принцип обрання учнем темпу навчання, як це відбувається у Шведській профільній школі. Такий підхід особливо актуальний під час війни у нашій країні, адже пріоритетом має бути – здоров'я учнів.

Рівень АМ В2 перевіряється під час міжнародного Кембриджського екзамену FCE, який є досить популярним серед випускників шкіл, тому ми вважаємо корисним для учнів класів англійської філології виконувати завдання, що готують їх до екзамену FCE, адже СПШ покликана забезпечити учнів необхідними вміннями по профілю таким чином, щоб їм не доводилося шукати додаткові заняття поза межами школи. Навіть якщо учні не будуть складати такий екзамен, випускники профільних класів проходять НМТ з англійської мови, який розробляється на основі екзамену FCE, та й стратегії які використовуються для виконання таких завдань – корисні для розвитку ІКК на необхідному учням рівні В2. Отже, запропонуємо комплекс вправ (далі – КВ) з використанням ХТ для розвитку в учнів 11 класів профілю англійської філології вмінь у читанні та аудіюванні на основі стратегій. Також детально опишемо кожний вид вправи так, щоб спираючись на цей опис, вчитель міг підібрати для учнів художні, та інші тексти, залежно від виду вправи, та створити завдання до них по будь-якій необхідній темі. З цієї причини, фрагменти текстів та завдань до них взяті із зразків завдань екзамену FCE 2022 року [13], як приклад. Як відомо, під час підготовки до екзаменів та тестів з АМ, вагоме значення має вправляння учнів у виконанні екзаменаційних завдань.

Проте, учням було б занадто складно одразу виконувати завдання у такому форматі, адже підготовка має бути поступовою по складності. Тому запропонований КВ – є полегшеним варіантом завдань екзамену FCE та передбачений на перехідному етапі, тобто після опанування учнями стратегій виконання завдань, та перед тим, як вони будуть виконувати складніші, пробні, завдання (sample papers) з читання та аудіювання. Таке полегшення реалізовано шляхом зменшення кількості варіантів відповідей в порівнянні із кількістю у завданнях цього екзамену, оскільки занадто багато варіантів на початку підготовки занадто ускладнюють завдання, відвертаючи увагу учнів. Також, нами скорочена довжина текстів, та відповідно – кількість завдань до них. Оскільки такі вправи будуть корисні для підготовки до екзамену FCE, біля кожної вправи вказано – якій частині цього екзамену та якому формату вправи вони відповідають.

У частині навчання читання, запропонований КВ входить до підсистеми вправ для розвитку вмінь читання текстів, а у частині навчання аудіювання – до підсистеми для розвитку мовленнєвих умінь аудіювання. Цей КВ, їх опис, рекомендації до виконання розроблені спираючись на ідеї та за матеріалами сайту “Cambridge University Press & Assessment” [13].

Необхідно зауважити, що не всі приклади вправ КВ включають ХТ, але всі можуть бути використані у роботі з ними. Наведемо приклади такого використання у підрозділі 2.2.

Перед тим як пропонувати учням кожний вид таких вправ, потрібно пояснити їм стратегії для їх виконання. Пам'ятки з такими стратегіями – наведені після кожного виду вправи та розроблені нами на основі матеріалів зазначеного вище сайту Кембриджського університету [13].

Варто зазначити, що межі нашої роботи не дозволяють розглянути усі вправи комплексу, тому опишемо їх види та наведемо приклади до кожної з визначених груп КВ.

Група І.

Вправи, спрямовані на комплексне застосування стратегій для розвитку вмінь у читанні в учнів старших класів профілю англійської філології

Підгрупа 1. Вправи, спрямовані на розвиток в учнів умінь читання для детального розуміння тексту та швидкого читання “skimming” для розуміння, наприклад, головної ідеї.

Наприклад:

Вправа “Множинний вибір” (підготовка до частини №5 екзамену FCE, розділу “Reading and Use of English”, у якому текст може бути взятий, наприклад, із сучасного роману чи статті. Щоб навчитись успішно виконувати такі завдання із художніми текстами, вчитель має заохочувати учнів читати уривки з сучасних романів, що зосереджуються на почуттях героїв) [9], [1].

Тип вправи: рецептивна.

Вид вправи: учні працюють з одним художнім текстом, із 2 запитаннями з 2-ма варіантами відповідей кожне, необхідно обрати правильний варіант відповіді до кожного запитання; учні фокусуються на деталях, думках-ставленнях, відношенні, тоні, меті, головній думці, суті, значенні з контексту, підтексті та особливостях організації тексту [9], [1]. Приклад вправи [16, С.8-9] наведено у додатку (див. Дод. А.1).

Пам'ятка 1**Стратегії виконання вправ типу “Множинний вибір” під час читання.****Шановний друже!**

1. Спочатку швидко прочитай текст, щоб зрозуміти його суть. Такий вид читання називається **оглядовим**, або **skimming** англійською мовою, це коли ти швидко читаєш, наприклад, щоб зрозуміти основні ідеї тексту та дізнатися, який це тип тексту – це серйозна стаття з новинами, повідомлення, журнал тощо.
2. Потім переглянь запитання та спробуй знайти, яка частина тексту відповідає на це запитання. Завжди буде певна невелика частина тексту, у якій міститься відповідь.
3. Потім переглянь варіанти та спробуй визначити, який із них правильний.
4. Якщо ти все ще не впевнений, спробуй знайти причину-підтвердження того, чому варіант неправильний та виключити його у цьому випадку.

[1; 2; 4; 9].

Для виконання вправ такого виду додатково варто розвивати в учнів та практикувати з ними стратегії роботи з невідомою лексикою в тексті для читання (див. Дод. А.2).

Також стратегії роботи з невідомою лексикою в тексті рекомендується практикувати з допомогою вправ мовної і мовленнєвої здогадки, наприклад, таких, що запропонували вчені Н. Богушевич та В. Сорока [29].

Підгрупа 2. Вправи, спрямовані на розвиток в учнів швидкого читання для отримання загального уявлення про структуру тексту та розвиток ідей автора, розуміння того, як структурований текст.

Наприклад:

Вправа “Текст з пропусками” (підготовка до частини №6 екзамену FCE, розділу “Reading and Use of English”, у якому текст може бути взятий, наприклад, з журналу) [1].

Тип вправи: рецептивна.

Вид вправи: учні працюють з із текстом статті з газети із двома пропусками; необхідно обрати правильне речення для кожного пропуску; учні фокусуються на зв'язності, узгодженості та структурі тексту [9], [1]. Приклад вправи [17, С.10-11] наведено у додатку (див. Дод. Б).

Пам'ятка 2

Стратегії виконання вправ типу “Текст з пропусками” під час читання.

Шановний друже!

1. Спочатку швидко прочитай текст, щоб отримати уявлення – про що у ньому йдеться, як він побудований і хто є героями.
2. Потім тобі потрібно використовувати підхід **інтенсивного читання (Intensive reading)** – уважно читати текст навколо кожної прогалини, намагаючись знайти правильні відповіді. Необхідно уважно прочитати текст як до, так і після кожної прогалини, перш ніж визначитися з відповіддю, щоб ти міг знайти деякі **типові підказки* (typical clues)**, які слугують зв'язності тексту.
3. Завжди виконуй ще одну фінальну перевірку, щоб побачити, чи ті варіанти, які ти не обрав (distractors – ті, що відволікають), підходять до будь-яких прогалин. Якщо вони не підходять, то це – додаткова перевірка того, що було обрано правильні варіанти.

***Приклади типових підказок:**

Tom ... he ... this ... (імена та займенники); then ... Finally ... (прислівники часу); “I couldn't believe it.” (лапки); but ... however (протиставні слова); had done ... will have finished ... (часові форми дієслів); therefore ... as a result ... (причина та наслідок); in other words ... (повторення).

[1; 2; 4; 9].

Підгрупа 3. Вправи, спрямовані на розвиток в учнів умінь швидкого читання, “scanning”, з метою – знайти конкретну інформацію.

Наприклад:

Вправа “Множинна відповідність” (підготовка до частини №7 екзамену FCE, розділу “Reading and Use of English”, у якому текст може бути взятий, наприклад, з газетної чи журнальної статті, листівки або брошури, це – інформативні та описові тексти) [1].

Тип вправи: рецептивна

Вид вправи: учні працюють з одним текстом або декількома короткими текстами (у даному разі з одним – зі статті з газети) з чотирма запитаннями й повинні зіставити кожне запитання з певною частиною тексту чи певним текстом; учні фокусуються на деталях, думках-ставленнях, конкретній інформації та підтексті [9], [1]. Приклад вправи [16, С.12-13] наведено у додатку (див. Дод. В).

Пам'ятка 3**Стратегії виконання вправ типу “Множинна відповідність” під час читання.
Шановний друже!**

- Основна стратегія, яку потрібно використовувати, – це пошукове читання, або **scanning** англійською мовою, це коли ти швидко читаєш, щоб знайти певну інформацію. Наприклад, **проглядаєш (scan – англ.)** брошуру кінотеатру, щоб знайти певний фільм або час фільму.

- Коли ти вважаєш, що знайшов таку інформацію, тобі знадобляться інші навички. Потрібно буде уважніше її прочитати і порівняти із запитаннями, щоб ви визначити, чи є певне запитання точним парафразуванням відповідного фрагменту тексту. Можливо, тобі захочеться швидко прогорнути текст(и) спочатку, щоб мати уявлення про їхній зміст, але тобі не потрібно на початку турбуватися про розуміння всього тексту у деталях. Зосередься головним чином на тій інформації, яку потрібно знайти.

- Ефективний спосіб впоратися із завданням – подивитися на підказку, а потім проглянути текстові частини в пошуках фрагмента тексту, що є близьким за значенням. Потрібно шукати перефразування та схожі значення, а не повторення окремих слів.

- **Основна навичка, яка тобі необхідна – це швидко читати, щоб знайти конкретну інформацію.** Детальне розуміння потрібне лише для невеликих розділів, тому ефективніше швидко знайти ці розділи, а потім ретельно їх перевірити. Після того, як текст кілька разів було переглянуто, стає легше визначити, де може бути цільова інформація.

[1; 2; 4; 9].

При виконанні вправи такого виду учням знадобиться спочатку попрактикуватися в швидкому читанні тексту для розуміння головної ідеї та швидкому читанні для отримання конкретної інформації, щоб виконати цю вправу. Коли вони це зроблять, корисно розділити клас на команди та заохотити їх “змагатися” і знімати бали за неправильні відповіді, щоб підкреслити необхідність точності, а також швидкості. Варто попросити учнів сказати, чому певна частина тексту відповідає питанню. Це допоможе їм ретельно перевірити їхній вибір [1].

Для успішного виконання завдань такого виду, учні мають багато читати: **рецензії на книги та фільми** або статті, в яких багато різних людей висловлюють свої думки про свої захоплення тощо. У класі можна використовувати ряд автентичних текстів, таких як: розклади, меню, брошури, рекламні оголошення тощо. Вчитель може попросити учнів у парах чи групах на уроці, або як домашнє завдання, розробити власне завдання на основі певних текстів, або тих, які вони знайдуть самі. Написання складних запитань для своїх однокласників допоможе

учням зрозуміти, які підказки вони мають шукати під час виконання вправи [1].

Група II.

Вправи, спрямовані на комплексне застосування стратегій для розвитку вмінь в аудіюванні в учнів старших класів профілю англійської філології

Підгрупа 1. Вправи, спрямовані на розвиток умінь учнів у таких підвидах аудіювання, як: “listening for gist” та “detailed understanding”

Наприклад:

Вправа 1. “Множинний вибір”. (підготовка до частини №1 екзамену FCE, розділу “Listening”).

Тип вправи: рецептивна.

Вид вправи: учні працюють з двома незв'язаними короткими монологами або діалогами, близько 30 секунд кожен (у даному разі – монолог і діалог) і вибирають правильний варіант із трьох для кожного; учні фокусуються на жанрі, визначенні почуттях того, хто говорить, ставленні, думці, темі, меті, згоді між співрозмовниками, суті та деталях [8], [1]. Приклад вправи [15, с.2] та розшифровка аудіозапису [3] наведені у додатку (див. Дод. Г).

Пам'ятка 4

Стратегії виконання вправ типу “Множинний вибір” під час аудіювання (для коротких монологів і діалогів).

Шановний друже!

Ти можеш застосувати ці кроки до будь-якого запитання з цієї вправи:

1. Подумай над темою запитання.
2. Знайди і підкресли ключові слова в запитанні та трьох варіантах. Пам'ятай, що ти не почувеш точно такі ж слова в варіантах і в аудіозаписі.
3. Спрогнозуй правильну відповідь. Потім послухай і перевір. Іноді згадується інформація, що стосується всіх трьох варіантів, тому уважно слухай, перш ніж вибрати один варіант. Подумай над такими запитаннями:
 - Які ключові слова ти почув стосовно кожного варіанту?
 - Який варіант ти вважаєш правильним?
 - Якщо немає впевненості у тому, чи правильна відповідь під час першого прослуховування, спробуй вирішити, які відповіді є неправильними перш ніж послухати вдруге.
4. Послухай ще раз і перевір свій вибір.

[1; 2; 4; 8].

Вправа 2. “Множинна відповідність” (підготовка до частини №3 екзамену FCE, розділу “Listening”).

Тип вправи: рецептивна.

Вид вправи: учні працюють з п'ятьма короткими пов'язаними один з одним монологами (приблизно 30 секунд кожен), є п'ять питань, які вимагають вибору правильного варіанту зі списку з п'яти для кожного з питань; учні фокусуються на визначенні почуттів того, хто говорить, ставлення, деталей, суті та думки [8]. Приклад вправи [15, с.5] та розшифровка аудіозапису [3] наведені у додатку (див. Дод. Д).

Пам'ятка 5

Стратегії виконання вправ типу “Множинна відповідність” під час аудіювання.

Шановний друже!

Перед тим як прослухати аудіозапис, обов'язково читай завдання та підкреслюй ключову інформацію про тих, хто говорить, а також будь-які ключові слова у запропонованих варіантах.

Потрібно подумати над тим, що означає кожен варіант, і спочатку прослухати аудіозапис з метою зрозуміти основний зміст того, що говориться у ньому.

Між першим та другим прослуховуванням ти можеш спробувати підібрати: який варіант та до якої особи, що говорить підходить, а потім коли будеш слухати знову, зможеш перевірити свої ідеї.

Важливо – прислухалися до слів, які мають те саме значення, що й слова у варіантах, оскільки ти не почуєш абсолютно однакових слів у аудіозаписі. Особи з аудіозапису можуть говорити про щось, пов'язане з іншими варіантами, але лише один із них є правильним для кожного, хто говорить. Це означає, що тобі потрібно дочекатися, поки кожна особа закінчить говорити, перш ніж остаточно обрати відповіді.

[1; 2; 4; 8].

Вчитель може допомогти учням розвинути знання про синоніми за допомогою простих ігор на повторення лексики, наприклад, під час розминки [8].

Підгрупа 2. Вправи, спрямовані на розвиток умінь учнів у таких підвидах аудіювання, як: “listening for specific information”.

Наприклад:

Вправа “Текст з пропусками” (підготовка до частини №2 екзамену FCE, розділу “Listening”).

Тип вправи: рецептивно-репродуктивна.

Вид вправи: учні слухають монолог (приблизно 3–4 хвилини) і доповнюють пропуски словом або короткою фразою у 3 речення; учні

фокусуються на деталях, визначенні конкретної інформації та висловленої думки [8], [1]. Приклад вправи [15, с.4] та розшифровка аудіозапису [3] наведені у додатку (див. Дод. Е).

Пам'ятка 6

Стратегії виконання вправ типу “Текст з пропусками” під час аудіювання.

Шановний друже!

Перед прослуховуванням тобі потрібно:

1. Подумати про те, яка тема аудіозапису.
2. Прочитати кожне незакінчене речення, включаючи слова перед і після кожної прогалини. (Зверни увагу на граматику на кожній стороні прогалини.)
3. Для кожної прогалини подумай про:
 - тип інформації, яка може бути (дата, робота тощо);
 - тип пропущеної інформації (іменник, дієслово тощо).
4. Зроби припущення, що може підійти до кожної прогалини.
5. Якщо відповідь – іменник, потрібно при прослуховуванні аудіозапису перевірити, однина це чи множина.

Після того, як ти все прослухаєш, потрібно перечитати повні речення, щоб переконатися, що вони граматично правильно побудовані та відповідають тому, що особа з аудіозапису сказала. Потрібно писати відповідь на кожне запитання, навіть якщо ти невпевнений.

[1; 2; 4; 8].

Підгрупа 3. Вправи, спрямовані на розвиток умінь учнів у таких підвидах аудіювання, як: “listening for gist”, “specific information” та “detailed understanding”.

Наприклад:

Вправа “Множинний вибір” (підготовка до частини №4 екзамену FCE, розділу “Listening”).

Тип вправи: рецептивна.

Вид вправи: учні слухають інтерв'ю або розмову між двома співрозмовниками, приблизно 3–4 хвилини (у даному разі радіо інтерв'ю) необхідно обрати правильний варіант відповіді з трьох до кожного з двох запитань; учні фокусуються на ставленні, думках, деталях чи основних ідеях [8], [1]. Приклад вправи [15, с.6] та розшифровка аудіозапису [3] наведені у додатку (див. Дод. Ж).

Пам'ятка 7

Стратегії виконання вправ типу “Множинний вибір” під час аудіювання (для інтерв'ю або розмови тривалістю 3-4 хвилини).

Шановний друже!

Підготуйся до прослуховування аудіозапису:

У тебе є 1 хвилина, щоб прочитати завдання перед тим, як почнеться відтворення

аудіозапису.

Тобі потрібно:

1. Уважно прочитати основну частину кожного запитання, підкреслюючи ключові слова.
2. Якщо у тебе є час, повернись назад і прочитай варіанти для кожного запитання.
3. Спробуй спрогнозувати те, що ти можеш почути.
4. Очікуй почути висловлювання, що має такий самий зміст, а не таке, що містить абсолютно однакові слова, наприклад, Запитання: What surprised Lisa about the city? В аудіозаписі ти почуєш: And was the city as you expected it to be?

Під час прослуховування, ти почуєш, що варіанти А, В і С згадуються певним чином, але лише один із них є правильною відповіддю на запитання. Найкращий спосіб підготуватися – уважно подумати над запитаннями, перш ніж слухати.

[1; 2; 4; 8].

Способи та технології застосування цього КВ – описано у підрозділі 2.2.

2.2 Способи використання розробленого КВ для розвитку вмінь читання та аудіювання з допомогою кінотексту на онлайн-платформі Нетфлікс в учнів 11-х класів профілю англійської філології

Запропонуємо використання описаного нами у підрозділі 2.1 КВ для розвитку вмінь читання та аудіювання у учнів 11-х ПКСШ з поглибленим вивченням АМ – для роботи з кінотекстом навчального фільму “The social dilemma”, що на платформі Нетфлікс, та є дозволенним компанією виробником до показу з навчальною метою у класі, про що свідчить надпис “GRANT OF PERMISSION FOR EDUCATIONAL SCREENINGS” на сторінці стрічки на сайті <https://media.netflix.com> (Див. Рис. 2.1.).

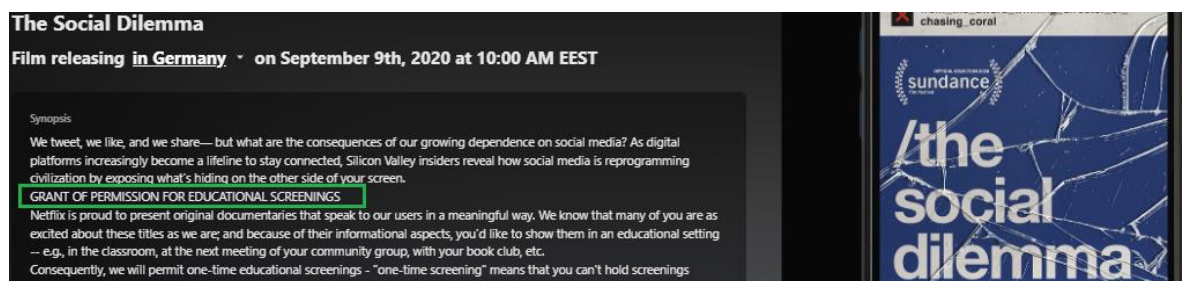

Рис. 2.1. Перевірка наявності дозволу показу фільму у класі

Фільм відповідає комунікативній тематиці, що вивчається у 11 класі США напряму англійської філології, а саме таким темам як: “Комп’ютери і Інтернет”, “Реклама”, “Технології і винаходи”, і що важливо для профільних класів – присутня у фільмі тематика “Робота” знайомить учнів з професійним світом, та мотивує їх до навчання, оскільки показує людей, що досягли успіху у своїй справі. Фільм також має виховну складову – заохочується усвідомлене використання соцмереж, піднімається проблема залежності від них та розповідається про стратегії розумної поведінки з ними.

Лексика фільму відповідає рівню B1-B2. Вибіркова перевірка лексичного рівня кінотексту за Європейською шкалою мовних

компетенцій була здійснена нами з допомогою сервісу сайту <https://textinspector.com/> (див. Рис. 2.2.).

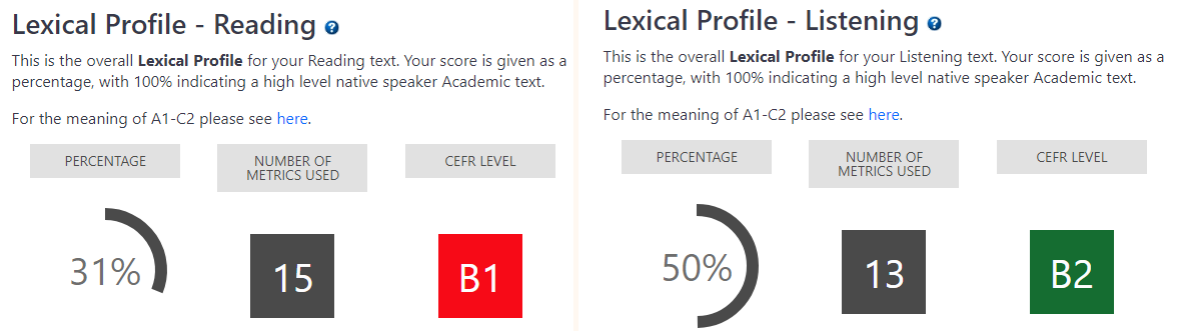

Рис. 2.2. Визначення лексичного рівня за шкалою CEFR

Лексика була відібрана для аналізу з допомогою розширення для браузера Chrome – Language Learning with Netflix & YouTube-AFL.

Робота з кінострічкою передбачена під час ряду уроків. Пропонуємо розділити таке опрацювання на 3 етапи:

1 етап:

Виконання вправ підгрупи №3 групи №1 (читання) KB: читання рецензії на фільм (без передчасного розкриття важливої інформації, яка псує враження від фільму і руйнує його інтригу), наприклад на сайті <https://www.imdb.com/>. Таке розкриття позначається на сайті надписом-попередженням червоного кольору “Spoiler”.

2 етап:

Виконання вправ підгрупи №1 групи №1 (читання) KB: читання під час перегляд фільму, зупиняючи його: фрагмент кінотексту видно на екрані з допомогою спеціального розширення хром. Це може бути, до прикладу, розширення Language Learning with Netflix & YouTube-AFL до браузера Chrome при перегляді навчальних фільмів на платформі Нетфлікс.

3 етап:

Виконання вправ підгрупи №2 групи №1 (читання) KB: під час читання фрагментів критичної статті-рецензії на фільм. Це може бути, до прикладу, сайт з оглядом фільмів критиками <https://moviesr.net> у розділі “Нетфлікс”.

Всі вправи з запропонованого КВ для розвитку вмінь аудіювання можуть бути застосовані на 2-му етапі з допомогою аудіювання при перегляді цього фільму, окрім вправи підгрупи №2 групи №2 (аудіювання), оскільки передбачається робота з надрукованим текстом, а це порушувало б авторське право; інші ж вправи потребують тільки складених вчителем запитань. Для вправ підгрупи №2 групи №2 (аудіювання) можна застосувати аудіо або відео з підручника з АМ по комунікативній тематиці, наприклад – “Робота”, що буде відповідати тематиці фільму “The social dilemma”.

Таким чином, у другому розділі ми зосередили нашу увагу на розробці рецептивних та рецептивно-репродуктивних вправ спрямованих на розвиток вмінь читання та аудіювання англійською мовою на основі стратегій та з використанням художніх текстів.

Отже, ми розробили ряд рецептивних та рецептивно-репродуктивних вправ, а саме:

- вправи, для роботи з художніми текстами, спрямовані на комплексне застосування стратегій для розвитку вмінь у читанні в учнів старших 11-х класів профілю англійської філології;
- вправи, для роботи з художніми текстами, спрямовані на комплексне застосування стратегій для розвитку вмінь в аудіюванні в учнів старших 11-х класів профілю англійської філології.

Також, створено Пам’ятки для учнів для роботи з КВ та запропоновано спосіб та технології використання цього КВ для розвитку вмінь читання та аудіювання у учнів ПКСШ з допомогою онлайн-платформи Нетфлікс.

ВИСНОВКИ

Проведення дослідження шляхом виконання поставлених завдань дало змогу зробити певні висновки стосовно розвитку вмінь аудіювання та читання в учнів профільних ПКСШ з поглибленим вивченням АМ з використанням художніх текстів:

1. Розглянуто сутність понять “іншомовна комунікативна компетентність”, “іншомовна компетентність у читанні” та “іншомовна компетентність в аудіюванні”. Аналіз інформації за темою дозволяє стверджувати, що ІКК – є загальною метою навчання АМ у будь-яких навчальних закладах, а отже і в ПКСШ з поглибленим вивченням АМ. Формулювання мети навчання з використанням поняття ІКК дозволяє раціонально обмежити цю мету для того, щоб не витратити час на непотрібні учням знання та навички, а лише необхідні. Компонентний склад ІКК – є важливим для визначення змісту навчання, вибору методики та засобів навчання у таких класах. Цей компонентний склад надає такі орієнтири не тільки тоді, коли йдеться про загальну ІКК, а й у випадку з компонентами ІКК, компетентностями у видах мовленнєвої діяльності, а отже для компетентностей у читанні та аудіюванні. ІКК – багатоконпонентна. Вона включає мовну, мовленнєву, соціокультурну складову, та за останніми дослідженнями – пропонується включати також міжкультурний компонент [45]. Розвинена іншомовна компетентність в аудіюванні передбачає розуміння змісту “автентичних текстів різних жанрів і видів в умовах прямого й опосередкованого спілкування” [26, с.6]. Іншомовну компетентність у читанні, ми визначили – аналогічно компетентності у аудіюванні – як здатність розуміти зміст автентичних текстів для читання різних жанрів і видів в умовах прямого й опосередкованого спілкування [26, с. 6]. Різні жанри та види - передбачають також і ХТ. Отже, у ПКСШ з поглибленим вивченням АМ потрібно обирати тексти для читання та аудіювання, що

включають необхідний мовний, соціокультурний та міжкультурний компонент, різноманітні види та жанри текстів, у тому числі художні, та використовувати комунікативні завдання з такими текстами для розвитку вмінь у цих видах мовленнєвої діяльності.

2. Проаналізовано процес вивчення АМ у ПКСШ напряму англійської філології в умовах сьогодення. Ми розглянули питання організації процесу навчання АМ у ПКСШ та питання пріоритетів під час навчання у ПКСШ з поглибленим вивченням АМ. Наразі стандарт профільної освіти ще не введено в дію, тому ПКСШ функціонують експериментально. Проаналізувавши питання пріоритетів навчання у ПКСШ, можемо підсумувати, що таке навчання має бути направлене на індивідуалізацію, на створення умов для розвитку творчої особистості, стійкого прагнення учнів до побудови професійної кар'єри, професійної самореалізації, самоусвідомлення кар'єрної орієнтації, цілеспрямованої мотивації та посилення пізнавального інтересу учнів з допомогою візуалізації навчального матеріалу.

3. Визначено роль ХТ у розвитку ІКК при навчанні АМ учнів ПКСШ. Доведено, що субтитри фільму, основою яких є кінотекст – є різновидом ХТ, до того ж – незалежно від того, чи є цей фільм художнім, чи документальним. Обґрунтована важливість використання фільмів, що включають кінотексти. Можемо підсумувати, що ХТ (а їх включають фільми та художня література) – найбільш повно відображають комунікативні ситуації, їх використання сприяє індивідуалізації навчання, мотивує учнів до мовленнєвої діяльності, приносить їм задоволення, розвиває їхню мотивацію до мовленнєвої діяльності вдосконалення мови, додає впевненості в собі [14, С.54-55]. Використання сучасних аудіовізуальних матеріалів, що містять ХТ, допоможуть учням отримати позитивні емоції, та необхідний їм у сучасних реаліях – стан розслаблення. Варто зазначити, що слід використовувати сучасні ХТ, які є прикладом справжньої АМ, якою

говорять та пишуть носії мови. При відсутності англomовного середовища, ХТ частково забезпечують учням його аналог. Також, ХТ допомагають розвинути соціокультурну та міжкультурну складові ІКК, якщо вчитель дібрав тексти з відповідним змістом. Насамкінець, ХТ є важливою складовою вправ для розвитку в учнів умінь в аудіюванні та читанні.

4. Створено комплекс вправ з використанням художніх текстів для розвитку вмінь у читанні та аудіюванні на основі стратегій в учнів 11-х класів профілю англійської філології та пам'ятки для учнів з описом цих стратегій. Такий комплекс вправ та пам'ятки допоможуть учням ПКСШ з поглибленим вивченням АМ підготуватись до ЗНО та до Кембриджських екзаменів у частині аудіювання та читання, а також передбачені для розвитку вмінь читання та аудіювання на цільовому рівні для 11 класу B2 за Європейською шкалою мовних компетенцій. Така підготовка важлива саме у школі, оскільки профільна освіта передбачає забезпечення учнів необхідними знаннями та вміннями так, щоб вони не були змушені шукати такі можливості поза школою.

5. Запропоновано способи та сучасні цифрові технології використання розробленого КВ для розвитку вмінь читання та аудіювання в учнів 11-х класів профілю англійської філології з допомогою онлайн-платформи Нетфлікс. Описані у цьому розділі цифрові інструменти допоможуть у розв'язанні проблеми недостатнього використання аудіовізуальних засобів при розвитку ІКК у учнів ПКСШ, оскільки знання таких інструментів – дає можливість вчителю застосувати їх у класі.

Загалом, можна зробити висновок про важливість використання ХТ у поєднанні із сучасним цифровим інструментарієм у процесі навчання англійської мови, та зокрема, для розвитку вмінь аудіювання та читання, у учнів ПКСШ з поглибленим вивченням АМ.

Вважаємо доцільними подальші дослідження щодо розширення

можливостей роботи з сучасними ХТ, знаходження шляхів отримання дозволів їх використання для навчальних цілей у класі, вивчення інструментів та можливостей онлайн-платформ на кшталт <https://videolibrarian.com/>, що містять такі тексти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. B2 First Handbook for teachers for exams. 2023 Cambridge University Press & Assessment. 2023. 88p. URL:<https://www.cambridgeenglish.org/Images/167791-b2-first-handbook.pdf> (дата звернення: 06.11.2023).
2. B2 First lesson plans. URL: <https://www.cambridgeenglish.org/Images/675271-b2-first-lesson-plans.zip> (дата звернення: 06.11.2023).
3. B2 First Listening Sample 1 answer tapescript. URL:<https://www.cambridgeenglish.org/Images/697494-b2-first-listening-sample-1-tapescript.pdf>
4. B2 First: Information for candidates. URL: <https://www.cambridgeenglish.org/exams-and-tests/first/preparation/#:~:text=B2%20First%3A%20Information%20for%20candidates> (дата звернення: 06.11.2023).
5. Bilous A. A. Methodology of high school students' communicative competence building with the use of multimedia teaching means of education (videos). *Innovate Pedagogy*. 2022. Т. 1, № 43. С. 35–42. URL: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/43/1.6> (дата звернення: 06.11.2023).
6. Canale M., Swain A. Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing. *Applied Linguistics*. 1980. No. 1. P.1–47.
7. Chomsky N. *Aspects of the Theory of Syntax*. Cambridge: The M.I.T. Press, 1965. 251 p.
8. Developing listening skills for Cambridge English Qualifications: A guide for teachers. Cambridge Assessment English. Cambridge: UCLES, June 2021. 37 p.

URL:<https://www.cambridgeenglish.org/Images/620557-b2-first-for-schools-teacher-guide-for-listening.pdf> (дата звернення: 06.11.2023).

9. Developing reading skills for Cambridge English Qualifications: A guide for teachers. Cambridge Assessment English. Cambridge: UCLES, June 2021. 31 p. URL:<https://www.cambridgeenglish.org/Images/627843-developing-reading-skills-for-b2-first-for-schools-a-guide-for-teachers.pdf> (дата звернення: 06.11.2023).

10. Hymes D.H. On Communicative Competence. In Pride J.B., & Holmes J. (Eds.), Sociolinguistics. Baltimore, USA: Penguin Education, Penguin Books Ltd, 1972. Pp. 269–293.

11. Kashima Y. “What is culture for?”. In Matsumoto D, Hwang H. C. (Eds.), The handbook of culture and psychology. New York, NY: Oxford University Press, 2019. Pp. 123–160. URL: <https://doi.org/10.1093/oso/9780190679743.003.0005> (date of access: 02.12.2023).

12. Naik A. R., Baker S., Mohiyeddini C. What is Culture?. Frontiers for Young Minds. 2023. Vol. 11. URL: <https://doi.org/10.3389/frym.2023.1150335> (date of access: 02.12.2023).

13. Resources for teachers and learners. B2 First preparation. URI:<https://www.cambridgeenglish.org/exams-and-tests/first/preparation/#learner->. (дата звернення: 06.11.2023).

14. Rudnitska L. Використання автентичних художніх текстів та художніх фільмів при вивченні іноземних мов. *Актуальні питання вивчення германських, романських і слов'янських мов і літератур та методики викладання іноземних мов.* 2018. С. 51-55. URL:<http://japv.donnu.edu.ua/article/view/6257>. (дата звернення: 06.11.2023).

15. Sample papers “Listening” 1 for B2 First 2022 year. URL:<https://www.cambridgeenglish.org/Images/174037-b2-first-sample-paper-1.zip>. (дата звернення: 06.11.2023).
16. Sample papers “Reading and Use of English” 1 for B2 First 2022 year. URL:<https://www.cambridgeenglish.org/Images/174037-b2-first-sample-paper-1.zip>. (дата звернення: 06.11.2023).
17. Sample papers “Reading and Use of English” 2 for B2 First 2022 year. URL: <https://www.cambridgeenglish.org/Images/178516-b2-first-sample-paper-2.zip>. (дата звернення: 06.11.2023).
18. UNESCO. Cultures. 2001:3. 2001. URL:<https://policytoolbox.iiep.unesco.org/glossary/cultures/>
19. Using literature - an introduction. Teaching English. British Council URL:<https://www.teachingenglish.org.uk/professional-development/teachers/managing-resources/articles/using-literature-introduction>. (дата звернення: 06.11.2023).
20. Wunderlich D. Foundations of linguistics / D.Wunderlich. – Cambridge: Cambridge University Press., 1979. 360 p.
21. Алексеева С. Індивідуалізація навчання у закладах загальної освіти як педагогічна проблема. Scientific Collection «InterConf», (42): with the Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Conference «Theory and Practice of Science: Key Aspects» (February 19-20, 2021). Rome, Italy: Dana, 2021. Pp. 290-296. URL:<https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.02.2021.026> (дата звернення: 06.11.2023).
22. Алексеева С.В. Наукові теорії розвитку професійної кар’єри в сучасних концепціях професійної педагогіки. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Київ-Вінниця: ТОВ фірма«Планер», 2014. Вип. 38. С. 100-104

URL:<https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/2932> (дата звернення: 06.11.2023).

23. Алексеева, С. В. Форми та методи он-лайн консультування майбутніх фахівців з розвитку професійної кар'єри. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер». 2016. Вип. 44. С. 194-198. URL:https://library.vspu.net/bitstream/handle/123456789/1031/44_v.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=196. (дата звернення: 06.11.2023).

24. Алексеева, С. Організація освітнього процесу в старшій профільній школі в умовах непередбачуваних глобальних впливів. *Scientific Collection «InterConf»*. Червень 2022. №114. С.102–108. URL:<https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/article/view/785>. (дата звернення: 06.11.2023).

25. Бернацька, О. В., Комогорова М. І. Сутність іншомовної комунікативної компетентності учнів початкової школи та стратегії її формування. Наукові записки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Педагогічні науки : зб. наук. статей. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. Вип. 143. С. 22-29 URL:<http://nz.npu.edu.ua/issue/view/11805/6005#page=22>. (дата звернення: 06.11.2023).

26. Бігич О. Б., Майєр Н. В., Руснак Д. А., Яковенко-Глушенкова Є. В. Компетентність в аудіюванні майбутнього вчителя і викладача іспанської та французької мов: теорія і практика формування: колективна монографія. Київ: Вид. центр КНЛУ. К. : Вид. центр КНЛУ, 2015. 168 с. URL:<http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/handle/787878787/166>. (дата звернення: 06.11.2023).

27. Біла Я. Особливості використання автентичних творів художньої літератури на уроках англійської мови у сучасній школі. *Проблеми і перспективи гуманітарних наук в умовах глобалізації*:

матеріали І Всеукр. наук. конф. м. Тернопіль, 3 грудня 2018 р. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2018. С. 6-9 URL:<http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/15032>. (дата звернення: 06.11.2023).

28. Білоус К.О. Сленг як проблема перекладу кінотексту. *Збірник студентських наукових праць «Studia philologica»*. Рівне, 2018. Вип. 2. С.194-200. URL:https://rshu.edu.ua/images/наука/kaf_rom_germ_zbir_03.pdf#page=195 (дата звернення: 06.11.2023).

29. Богушевич, Н. В., Сорока В. В. Комплекс вправ для формування потенційного словника в учнів основної і старшої школи. *Науково-методичний журнал "Іноземні мови"*. 2013. №1. С. 10-16. URL: <http://fl.knlu.edu.ua/article/view/122396>. (дата звернення: 06.11.2023).

30. Голубенко Н. Концептуальні підходи до дослідження кінотексту в аспекті інтерсеміотичного перекладу. *Актуальні питання гуманітарних наук. Мовознавство. Літературознавство*. Дрогобич, 2021. Т.1, вип. 44. С. 152-157. URL: http://www.apfn-journal.in.ua/archive/44_2021/part_1/44-1_2021.pdf#page=152. (дата звернення: 06.11.2023).

31. Дячук Н. М. Формування англомовної аудитивної компетентності учнів старших класів закладів загальної середньої освіти: дис. ... д-ра філософії : 014 : 01. Тернопіль, 2021. 304 с. URL:<http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/23514> (дата звернення: 06.11.2023).

32. Загородня А. А. Профільне навчання як форма радикальної диференціації освітнього процесу. *Herald of Zaporizhzhia National University. Pedagogical Sciences*. 2021. Вип. 2. С.17-22. URL:<https://doi.org/10.26661/2522-4360-2020-2-02>. (дата звернення: 06.11.2023).

33. Загородня А. А. Місце та роль профільного навчання старшокласників у розвитку сучасних загальноосвітніх шкіл. In: Наукові відкриття: проекти, стратегії та розвиток: зб. наукових праць «ΛΟΓΟΣ» з матеріалами Міжнар. наук.-прак. конф., 25 жовтня 2019 р. Т.2. Едінбург, Шотландія С. 102-104. URL:<https://doi.org/10.36074/>. (дата звернення: 06.11.2023).
34. Іванов Є. Контент-аналіз тлумачення іншомовної компетентності в психолого-педагогічній літературі. *Вісник Національного авіаційного університету. Педагогіка. Психологія*: зб. наук. пр. К. : Національний авіаційний університет. 2022. Вип. 1(22). С. 34-44. <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/59872>. (дата звернення: 06.11.2023).
35. Каталог реєстрації, профільна середня освіта. <https://cutt.ly/GzZBbIO> (дата звернення: 06.11.2023).
36. Кремень, В. Г., Топузов, О. М., Ляшенко, О. І., Мальований, Ю. І., Засекіна, Т. М. Профільна середня освіта: концептуальні засади для нової української школи. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2023. №5(2). С. 1-8. URL:<https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/389>. (дата звернення: 06.11.2023).
37. Лещенко Т. О., Жовнір М. М., Юфименко В. Г. Навчальний текст як мультимодальний лінгвовізуальний феномен: цілісність, зв'язність, інформативність. *Інноваційна педагогіка*. Одеса : Видавничий дім «Гельветика». 2022. Т1, вип. 47, С. 185–190. URL:<http://repository.pdmu.edu.ua/handle/123456789/18797>. (дата звернення: 06.11.2023).
38. Модельні навчальні програми мовно-літературної освітньої галузі: Сайт Інституту модернізації освіти. URL:<https://imzo.gov.ua/model-ni-navchal-ni-prohramy>. (дата звернення: 06.11.2023).

39. Модельні навчальні програми мовно-літературної освітньої галузі: Іноземна мова. Сайт Інституту модернізації освіти. URL: <https://imzo.gov.ua/model-ni-navchal-ni-prohramy/movno-literaturna-osvitnia-haluz/inozemna-mova/> (дата звернення: 06.11.2023).

40. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 10–11 класи URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2018-2019/inozemni-movi-10-11-19.09.2017.pdf>. (дата звернення: 06.11.2023).

41. Навчальні програми курсів за вибором факультативів: МОН URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-kursiv-za-viborom-fakultativiv>. (дата звернення: 06.11.2023).

42. Навчальні програми, підручники та навчально-методичні посібники, рекомендовані МОН URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi-pidruchniki-ta-navchalno-metodichni-posibniki-rekomendovani-mon> (дата звернення: 06.11.2023).

43. Онаць О. М. Організація інноваційного освітньо-розвивального середовища для профільного навчання. *Допрофільна підготовка учнів у сучасній гімназії: стан, проблеми, перспективи*: зб. тез всеукр. наук.-практ. сем. м. Київ, 19 травня 2021р. С.41-47. URL: https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/10/Zbirnyk_tez_seminaru.pdf#page=41. (дата звернення: 06.11.2023).

44. Орехова О. І. Теоретичні засади кіноперекладу: історичний аспект. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Філологічні науки*. Ніжин, 2013. №. 3. С. 164-170. URL: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJ

RN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nzfn_2013_3_35.pdf. (дата звернення: 06.11.2023).

45. Пасічник О. Дидактичне обґрунтування змісту міжкультурної компетентності як компонента іншомовної комунікативної компетентності. *Український педагогічний журнал*. 2021. №3. С35-44. URL:<http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/30223>. (дата звернення: 06.11.2023).

46. Перелік навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих МОН України для використання в 5-11 класах закладів загальної середньої освіти з навчанням українською мовою: Інститут модернізації змісту освіти URL:<https://imzo.gov.ua/pidruchniki/pereliki/>. (дата звернення: 06.11.2023).

47. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII, поточна редакція – від 02.07.2023. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 06.11.2023).

48. Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF#Text>. (дата звернення: 06.11.2023).

49. Про інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів/інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2023/2024 навчальному році: Лист МОН № 1/13749-23 від 12.09.23 року. URL:https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/89974/. (дата звернення: 06.11.2023).

50. Рогач Л. Навчання культури на уроках іноземної мови. Сучасні дослідження з іноземної філології. 2022. №3-4. С. 373-382. URL:<https://doi.org/10.32782/2617-3921.2022.21-22.373-382>. (дата звернення: 06.11.2023).

51. Ружин К.М., Каніболоцька О.А. Методика викладання іноземної мови в середніх навчальних закладах: навч.-метод. посібник. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 120с.

52. Самохвалова М. Використання творів англійської художньої літератури як текстів для навчання англійської мови. *Актуальні проблеми мистецької практики і мистецтвознавчої науки*. 2014. №6. С 191-193.

URL:http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/apmpmn_2014_6_37.pdf. (дата звернення: 06.11.2023).

53. Тарнопольский О.Б. Основы оптимизации обучения иностранному языку в неязыковом вузе: дис. д-ра пед. наук: спец. 13.00.02. Одесса, 1991. 524 с.

54. Тарнопольський О. Б., Кабанова М. Р. Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі: підручник. Дніпро: Університет ім. Альфреда Нобеля. 2019. 256с. URL:https://lib.duan.edu.ua/images/PDF/filol/filol_20.pdf. (дата звернення: 06.11.2023).

55. Типова освітня програма закладів загальної середньої освіти III ступеня: Наказ МОН від 28.11.2019 № 1493. URL:<https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-vnesennya-zmin-do-tipovoyi-osvitnoyi-programi-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti-iii-stupenya>. (дата звернення: 06.11.2023).

56. Фаненштель Н. В., Гамрецька Г. С. Формування комунікативного уміння читання в контексті підготовки учнів до ЗНО з англійської мови. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки : реалії та перспективи* : зб. наук. праць. М-во освіти і науки України, Укр. держ. ун-т імені Михайла Драгоманова. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2023. Том 1, вип. 92. С. 152-155. URI:

<http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/41846>. (дата звернення: 06.11.2023).

57. Фасоля О. І. Ефективна старша профільна школа як складова усвідомленого професійного вибору та професійного становлення особистості. *Науково-методичний вісник «Професійна освіта»*. 2019. № 52-53. С. 60–64. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/33728/1/Fasolya.pdf>. (дата звернення: 06.11.2023).

58. Хмельницька О. С., Ткаченко Л. В. Проблеми та перспективи впровадження старшої профільної школи в Україні. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Педагогічні науки*. Вип. 3. 2022. С.45-51 URL:<http://dx.doi.org/10.31651/2524-2660-2022-3-45-51>. (дата звернення: 06.11.2023).

59. Хорощак К. 10-11 класи закривають? Що про це каже МОН, реформа старшої профільної школи та реальність URL:<https://life.pravda.com.ua/society/2021/02/15/243938/>. (дата звернення: 06.11.2023).

ДОДАТКИ

Додаток А.1

Група І. Підгрупа 1. Вправа “Множинний вибір” (підготовка до частини №5 екзамену FCE, розділу “Reading and Use of English”)

Завдання: You are going to read an extract from a novel in which a young woman called Caitlin talks about her life on an island. For questions 1-2, choose the answer (A or B) which you think fits best according to the text [16, с.8].

We live on the island of Hale. It's about four kilometres long and two kilometres wide at its broadest point, and it's joined to the mainland by a causeway called the Stand - a narrow road built across the mouth of the river which separates us from the rest of the country. Most of the time you wouldn't know we're on an island because the river mouth between us and the mainland is just a vast stretch of tall grasses and brown mud. But when there's a high tide and the water rises a half a metre or so above the road and nothing can pass until the tide goes out again a few hours later, then you know it's an island.

We were on our way back from the mainland. My older brother, Dominic, had just finished his first year at university in a town 150 km away. Dominic's train was due in at five and he'd asked for a lift back from the station. Now, Dad normally hates being disturbed when he's writing (which is just about all the time), and he also hates having to go anywhere, but despite the typical sighs and moans – why can't he get a taxi? what's wrong with the bus? – I could tell by the sparkle in his eyes that he was really looking forward to seeing Dominic [16, с.8].

1. In the first paragraph, what is Caitlin's main point about the island?

- (A) It can be dangerous to try to cross from the mainland.
- (B) It is much smaller than it looks from the mainland.

2. What does Caitlin suggest about her father?

- (A) His writing prevents him from doing things he wants to with his family.
- (B) His initial reaction to his son's request is different from usual. [16, с.9].

Додаток А.2

Стратегії роботи з невідомою лексикою в тексті для читання для учнів на основі порад Кембриджського університету

Choose a word from the text which you don't know the meaning of. Look more closely at this word and:

1. Focus on **form**. Look at the spelling of the word. Look at its parts. Are there any parts which you recognise, even if you don't know the whole word? (For example, does the beginning or ending of the word suggest that it is a noun, a verb, an adjective, etc.? You can check **Cambridge Dictionary – word formation** for help with this.) Does it look similar to a word which learners know in another language?
2. Focus on **use**. What words come immediately before and immediately after it? Do you recognise these words? Do you think they add anything meaningful to the unknown word? Could there be more than one meaning?

3. Focus on **co-text**. Read the whole sentence carefully. Now read the sentence immediately before this and the sentence immediately after this. What information do these sentences give? What would be logical or possible before/after this information? More detail about the same thing? Something positive? Something negative? A fact? An opinion? (**Co-text** is the word, or words, surrounding a particular word or passage within a text that provide context and help to determine meaning. Co-text is similar to context but co-text only refers to the text itself, whereas context includes aspects outside of the text itself)

4. Focus on **meaning**. Now you have a clearer idea about this unknown word, think about what it means. Do you know any synonyms? What happens if you try to replace the word with one of these synonyms? How do you think you would say this word in your first language?

Take your time thinking about your ideas and make notes as you go through steps 1-4.

Check your ideas in a dictionary, then share what you learned with another learner [9, c.22].

Додаток Б

Група І. Підгрупа 2. Вправа “Текст з пропусками” (підготовка до частини №6 екзамену FCE, розділу “Reading and Use of English”)

Завдання: You are going to read a newspaper article about the man who designed the recycling symbol. Two sentences have been removed from the article. Choose from the sentences A and B the one which fits each gap (1 and 2). There is one extra sentence which you do not need to use [17, с.10].

**How the recycling
symbol was created**

*Gary Anderson designed a symbol which we
see everywhere nowadays.*

I studied engineering at the University of Southern California at a time when there was a lot of emphasis in the United States on training young people to be engineers. That said, I eventually switched to architecture. I just couldn't get a grasp on electronics and architecture seemed more concrete to me.

It was around that time that I saw a poster advertising a design competition being run by the Container Corporation of America. The idea was to create a symbol to represent recycled paper. One of my college requirements had been a graphic design course so I thought I'd give it a go. It didn't take me long to come up with my design: only a day or two. (1____) But I already had arrows and angles in my mind because on my course I'd done a presentation on recycling waste water. I'd come up with a graphic that described this process very simply.

The problem with the design I'd done earlier was that it seemed flat, two-dimensional. So when I sat down to enter the competition, I thought back to a field trip in elementary school to a newspaper office where we'd been shown how paper was fed over rollers as it was printed. (2____) The three arrows in it look like strips of folded-over paper. I drew them in pencil, and then traced over everything in black ink. These days, with computer graphics packages, it's rare that designs are quite so plain [17, с.10].

- (A) I realise that seems ridiculous for something that's been so successful.
- (B) I used what I'd seen to create the image.
- (C) hadn't thought about it for years and there it was right in my face [17, с.11].

Додаток В

**Група І. Підгрупа 3. Вправа “Множинна відповідність”
(підготовка до частини №7 екзамену FCE, розділу “Reading and Use
of English”)**

Завдання: You are going to read a newspaper article about a young professional footballer. For questions 1 – 4, choose from the sections (A – B). The sections may be chosen more than once [16, c.12].

Which paragraph

- (1) states how surprised the writer was at Duncan’s early difficulties?
- (2) describes the frustration felt by Duncan’s father?
- (3) explains how Duncan was a good all-round sportsperson?
- (4) mentions Duncan’s current club’s low opinion of him at one time? [16, c.12].

Rising Star

Margaret Garelly goes to meet Duncan Williams, who plays for Chelsea Football Club.

(A) It’s my first time driving to Chelsea’s training ground and I turn off slightly too early at the London University playing fields. Had he accepted football’s rejections in his early teenage years, it is exactly the sort of ground Duncan Williams would have found himself running around on at weekends. At his current age of 18, he would have been a bright first-year undergraduate mixing his academic studies with a bit of football, rugby and cricket, given his early talent in all these sports. However, Duncan undoubtedly took the right path. Instead of studying, he is sitting with his father Gavin in one of the interview rooms at Chelsea’s training base reflecting on Saturday’s match against Manchester City. Such has been his rise to fame that it is with some disbelief that you listen to him describing how his career was nearly all over before it began.

(B) Gavin, himself a fine footballer – a member of the national team in his time – and now a professional coach, sent Duncan to three professional clubs as a 14 year-old, but all three turned him down. ‘I worked with him a lot when he was around 12, and it was clear he had fantastic technique and skill. But then the other boys shot up in height and he didn’t. But I was still upset and surprised that no team seemed to want him, that they couldn’t see what he might develop into in time. When Chelsea accepted him as a junior, it was made clear to him that this was more of a last chance than a new beginning. They told him he had a lot of hard work to do and wasn’t part of their plans. Fortunately, that summer he just grew and grew, and got much stronger as well [16, c.13].

Додаток Г

Група II. Підгрупа 1. Вправа 1. “Множинний вибір”.
(підготовка до частини №1 екзамену).

Завдання: You will hear people talking in two different situations. For questions 1 – 2, choose the best answer (A, B or C) [15, с.2].

1. You hear a message on a telephone answering machine.
 Why is the speaker calling?
 (A) to confirm some arrangements
 (B) to issue an invitation
 (C) to persuade someone to do something

2. You hear two people talking about a water-sports centre.
 The man says the centre should
 (A) pay more attention to safety.
 (B) offer activities for small children.
 (C) provide all the equipment needed [15, с.2].

Розшифровка аудіозапису:

For questions 1:

M: Oh hi it's me, John. Sorry to miss you – you must've already left for work. Look, I wondered if you wanted to come away for the weekend. There'll be about 10 of us including someone called Sam Brent who says he was at college with you – and he remembers that you were brilliant at rock and roll! They've decided it'll be on October 9, Friday night till Sunday.

Anyway, I'll put the details in the post. I know you're busy at the moment, so don't feel you have to come, but just let me know one way or the other when you can. Talk to you soon.

Bye.

For questions 2:

F: So how did you like the new sports centre?

M: Well, there's a wide choice of things to do... It's just that their advertisements said 'something to suit all the family'. I wish they'd had water games for the under fives. There was nothing really suitable for them. But you can learn to windsurf or sail, and you have the freedom to go anywhere in the lake...

F: Isn't that a bit dangerous?

M: Not really. Nobody's allowed in the water without a life-jacket, and a rescue boat is on hand all the time.

F: Sounds great.

M: It was. [3]

Додаток Д

**Група II. Підгрупа 1. Вправа 2. “Множинна відповідність”
(підготовка до частини №3 екзамену FCE, розділу “Listening”).**

Завдання: You will hear five short extracts in which people are talking about their visit to a city. For questions 1 – 5, choose from the list (A – E) what each speaker liked most about the city they visited. Use the letters only once. [15, с.5].

- (A) the efficiency of the public transport system
- (B) the natural beauty of the scenery
- (C) the helpfulness of the people
- (D) the range of leisure opportunities
- (E) the standard of the accommodation

Speaker 1 _____ 1

Speaker 2 _____ 2

Speaker 3 _____ 3

Speaker 4 _____ 4

Speaker 5 _____ 5 [15, с.5].

Розшифровка аудіозапису:

Speaker 1

We spent a day exploring the shops and markets in the city, and bought some souvenirs. Then we wanted to see some of the area outside the city, and discovered it was easy to get to loads of places by train, including the mountains, where we were told there were great hostels. You can do bushwalks out there and apparently the scenery is stunning. But it can be dangerous – we were warned to have the right gear and tell other people where we were going. So we decided to give it a miss. Anyway, we weren't short of things to do in the city! We were spoilt for choice

Speaker 2

We were pretty tired when we first arrived so we were glad just to relax. We'd booked late and I have to say that the room wasn't the best I've stayed in. But we had a view of the lake, which was a real treat – we were really impressed by the forests and mountains around the city. We made good use of the swimming pool, though we were too lazy to go to the famous markets. We didn't take advantage of all the shows either. Lots of people told us how good they were so that was a pity. And the theatres themselves were supposed to be impressive.

Speaker 3

One of my main ambitions was to see inside the big concert hall - and in fact we managed to get in to a concert there, which was pretty special. The acoustics were amazing! The city was divided by a river, and getting round had its problems, especially as we didn't really understand the city plan. The best way was the ferries – I was really impressed that they were always on time and provided good views in the city. The trams were good too, and the local commuters seemed happy to chat to us and give us ideas for the best things to do and see. We didn't have time to do everything, though.

Speaker 4

Before we went we couldn't decide where to stay – so many people recommended different places, and there seemed to be loads of different and unusual possibilities, like old traditional farms converted into guest houses - so we decided to move around and try something different every couple of nights. That worked out really well, and they were all excellent. Although we'd been told that getting round on the buses was easy and cheap in the city, we decided to rent a car so that we could get out into the countryside –we didn't want to miss out on the views driving along by the ocean.

Speaker 5

Even though we had a city plan we got lost several times – especially in the old town where the buildings were quite similar – though I know some people say getting lost is the best way to get to know a city! We were never short of help, though – some people were even prepared to walk with us to show us the way. That was something I'll always remember! Our hotel was all right without being spectacular, and it was a long walk in to the evening shows – we took a taxi most times. There was loads to do every day, though, and we certainly weren't bored. [3].

Додаток Е

Група II. Підгрупа 2. Вправа “Текст з пропусками” (підготовка до частини №2 екзамену FCE, розділу “Listening”).

Завдання: You will hear a woman called Angela Thomas, who works for a wildlife organisation, talking about the spectacled bear. For questions 1 – 3, complete the sentences with a word or short phrase [15, с.4].

“Spectacled Bears

Angela says that it was the (1)_____ of the spectacled bear that first interested her.

Angela mentions that the bear’s markings can be found on its (2)_____ as well as its eyes and cheeks.

Angela is pleased by evidence that spectacled bears have been seen in (3)_____ areas of Argentina” [15, с.4].

Розшифровка аудіозапису:

Thanks for inviting me tonight. As you know, my main interest is in conservation and I’m lucky enough to work with lots of different organisations looking after animals both in captivity and in the wild. I’d been fascinated by all kinds of bears for a long time before I started working in this field. But it was the spectacled bear that really attracted me – some people find it appealing because of its size and shape, and it’s less well-known than other types of bear, but for me I thought it was such a great name! It comes from the patches of yellowish fur around the bear’s eyes which grow in a sort of circle shape, like glasses, although these golden markings vary greatly from one bear to another and may not be limited to the eyes – they can extend as far as the bear’s cheeks or even chest.

I’d like to explain what we know about this bear, and why I find it so fascinating. It’s the only survivor of a type of bear that once ranged across America during the last Ice Age. We thought that it was only found in certain places in Venezuela and Chile, but I was thrilled to read some reports that suggested it might also be living in northern parts of Argentina and eastern Panama... [3].

Додаток Ж

Група II. Підгрупа 3. Вправа “Множинний вибір” (підготовка до частини №4 екзамену FCE, розділу “Listening”).

Завдання: You will hear part of a radio interview with a woman called Rachel Reed, who works in a commercial art gallery, a shop which sells works of art. For questions 1–2, choose the best answer (A, B or C) [15, с.6].

1. What does Rachel say about her job title?
 - (A) It makes her feel more important than she is.
 - (B) It gives people the wrong idea about her work.
 - (C) It is appropriate for most of the work she does.

2. What is the most common reason for the gallery not exhibiting an artist’s work?
 - (A) The subject matter is unsuitable.
 - (B) It is not of a high enough quality.
 - (C) The gallery manager doesn’t like it [15, с.6].

Розшифровка аудіозапису:

Int: This evening in our series ‘Careers with a Difference’ our guest is Rachel Reed who works for a small commercial art gallery. Rachel welcome.

RR Hello.

Int: Rachel, what exactly do you do?

RR Well, there’s two great things about working for a really small company. Firstly, you get to do a bit of everything. The other is that you can practically invent your job title. Mine is marketing manager – although I do a lot of other things too, it does describe the majority of what I do.

Int: So, tell us about your day.

RR Well, it all starts with the huge pile of post we get. We often get artists sending in photographs of their work to see if we’d be interested in exhibiting it. I learned very early on how to differentiate between the ‘possibles’ and those which are unsuitable.

Int: But how do you tell?

RR It might be the style, or sometimes the subject matter is just not going to look right in our gallery, but more often than not, it’s just that they’re not of the required standard. The ‘possibles’ I pass on to the gallery manager who makes the final decision...[3]